

Nieuwsbrief onderzoek Jeugd, Zorg en Sport

April 2015

Het onderzoeksproject Jeugd, Zorg en Sport van *Wageningen University, FlexusJeugdplein, Rotterdam Sportsupport, het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) en de gemeente Rotterdam* richt zich op sport als middel in de jeugdzorg. Via deze vierde nieuwsbrief brengen we je op de hoogte van de ontwikkelingen binnen dit onderzoeksproject. In deze nieuwsbrief komen vier onderwerpen aan bod: een samenvatting van het onderzoek, de voortgang van het onderzoek, een samenvatting van een gepubliceerd artikel over de samenwerking tussen jeugdzorgorganisaties en sportorganisaties en de eerste resultaten van de interviews met de sportcoaches.

Samenvatting van het onderzoek

Het onderzoek Jeugd, Zorg en Sport richt zich op twee vragen:

1. Wat is het effect van sportdeelname op het toekomstperspectief van jongeren in de jeugdzorg en hoe komt dit effect tot stand?
2. Hoe kunnen de jeugdzorg en de sportverenigingen samen de kans vergroten op positieve effecten van sportdeelname door kwetsbare jongeren?

Het effect van sportdeelname op het toekomstperspectief van jeugdigen (12-23 jaar) in de jeugdzorg onderzoeken we door een groot aantal jongeren, die hulp krijgen van de jeugdzorg, te volgen gedurende een periode van anderhalf jaar. Dit gebeurt met vragenlijsten. Een deel van deze jongeren bevindt zich in de interventieregio's waar verschillende activiteiten plaatsvinden om de sportdeelname van de jongeren in de jeugdzorg te vergroten. Daarnaast vinden er in deze interventieregio's extra activiteiten plaats gericht op het verbeteren van het opvoed- en opgroei-klimaat op sportverenigingen. In de controleregio's vinden geen extra activiteiten plaats.

Naast de effectmeting nemen de onderzoekers interviews af met de jeugdhulpverleners en de jeugdigen in de verschillende regio's en met de sportcoaches van sportverenigingen. De interviews worden gebruikt om te kijken hoe de samenwerking tussen de jeugdzorg en de sportverenigingen geoptimaliseerd kan worden, zodat de kans wordt vergroot dat jeugdigen in de jeugdzorg gaan sporten en dat dit sporten een positief effect heeft op hun toekomstperspectief. Daarnaast kijken we met behulp van de interviews ook hoe de sportcoaches de persoonlijke ontwikkeling bij de jongeren verbeteren.

Voortgang onderzoek

Door de decentralisatie is de afgelopen maanden veel veranderd in de organisatie van de jeugdzorg. Dit heeft ook gevolgen gehad voor dit onderzoek. Zo is bijvoorbeeld het afnemen van de vragenlijsten bij de Rotterdamse jongeren moeilijker geworden. Op dit moment zijn we, in samenwerking met FlexusJeugdplein, druk bezig de vragenlijsten uit te zetten in de wijkteams. Deze veranderingen betekenen helaas dat we het onderzoek in de controlegebieden moeten stoppen. Daardoor zal het straks niet mogelijk zijn om de ontwikkelingen van de jongeren in de experimentele gebieden te vergelijken met de ontwikkelingen van de jongeren in de controlegebieden. Dit betekent dat we straks minder harde uitspraken kunnen doen over het effect van sport. Het loslaten van de experimentele opzet (experimentele groep en controlegroep) biedt echter wel de mogelijkheid om voldoende jongeren binnen te halen om statistische analyses te kunnen doen. Dit is hard nodig, want op dit moment blijft de respons sterk achter bij de beoogde respons om iets te kunnen zeggen over de meerwaarde van sport voor kwetsbare jongeren.

Inmiddels zijn op 4 locaties in totaal 15 sportcoaches geïnterviewd die sportlessen verzorgen aan kwetsbare jongeren. Het doel van de interviews was om te kijken hoe de sportcoaches les geven aan kwetsbare jongeren en hoe ze door middel van sport de persoonlijke ontwikkeling van deze jongeren stimuleren. De resultaten worden gepubliceerd in een wetenschappelijk artikel en worden daarnaast gedeeld met de professionals bij geïnteresseerde jeugdzorginstellingen, sportverenigingen en andere geïnteresseerden. De eerste resultaten van de interviews staan in deze nieuwsbrief.

Hiernaast nemen we ook interviews af met jongeren. Hier zijn we kortgeleden mee gestart. De interviews richten zich vooral op de ervaringen van de jongeren tijdens het sporten. Wat hebben ze geleerd tijdens hun sportdeelname en wat is de rol van de sportcoach in de leerervaringen die ze hebben gehad? De interviews worden op meerdere locaties in Nederland afgenomen bij kwetsbare jongeren die sporten. Zo worden er bijvoorbeeld interviews afgenomen bij jongeren van FlexusJeugdplein die tijdens hun behandeltraject sporten. De resultaten van dit onderzoek worden gepubliceerd in een wetenschappelijk artikel.

Om te onderzoeken welke factoren bijdragen aan een succesvolle samenwerking tussen jeugdzorg en sportverenigingen nemen we sinds begin maart interviews af met: mensen die de verbinding leggen tussen jeugdzorg en sport (vaak Buurtsportcoaches), vrijwilligers/bestuurders van lokale sportverenigingen en jeugdzorgprofessionals. Op dit moment zijn 11 interviews afgenomen op 5 locaties. De bedoeling is de resultaten van de interviews eind 2015 te publiceren in een wetenschappelijk artikel. Daarnaast willen we de resultaten presenteren op een bijeenkomst met mensen uit beleid en praktijk. Kortgeleden is een eerste verkennend artikel gepubliceerd over de factoren die van invloed zijn op de samenwerking tussen jeugdzorgprofessionals en sportverenigingen (zie onderstaand kader voor een samenvatting).

Gepubliceerd: Succesvolle elementen in de samenwerking tussen sport en zorg

Het blad Social Inclusion brengt dit voorjaar een speciale editie uit met als titel 'Sport for Social Inclusion: Critical Analyses and Future Challenges'. In deze speciale editie hebben wij een artikel gepubliceerd. Dit artikel had als doel een verkenning van welke factoren bijdragen aan succesvolle samenwerking tussen jeugdzorgorganisaties en sportverenigingen. De verkenning vond plaats via interviews met vijf jeugdzorgprofessionals van FlexusJeugdplein en drie groepsinterviews met Rotterdamse sportverenigingen met extra maatschappelijke ambities.

Het Healthy Alliances framework (HALL Raamwerk) is gebruikt om de uitkomsten van de interviews en groepsinterviews te structureren. Dit HALL Raamwerk bevat drie typen factoren die de samenwerking tussen organisaties kunnen beïnvloeden: persoonlijke factoren (kenmerken, vaardigheden en houdingen van de jeugdzorgwerkers en de mensen die vanuit de sport betrokken zijn bij de samenwerking), institutionele factoren (kenmerken van de organisatie, zoals cultuur en werkwijze) en organisatiefactoren (factoren op het niveau van de organisatie van de samenwerking, zoals een manager of een duidelijke taakverdeling). De gedachte is dat de persoonlijke en institutionele factoren relatief vast staan en zodoende de samenwerking makkelijker dan wel moeilijker maken. Door te sturen op de organisatiefactoren is het mogelijk om de persoonlijke en institutionele factoren zo in te zetten dat de samenwerking succesvol is. Welke persoonlijke, institutionele en organisatiefactoren spelen nu een rol bij de samenwerking tussen jeugdzorg en sportverenigingen? Hieronder volgt een opsomming op basis van de interviews bij de jeugdhulpverleners.

Persoonlijke factoren:

- Jeugdzorgprofessionals die denken dat sport belangrijk is voor de ontwikkeling van kwetsbare jeugd.
- Vrijwilligers (of professionals) van sportverenigingen die de ambitie hebben om met een sportactiviteit bij te dragen aan de ontwikkeling van kwetsbare jeugd, of in meer algemene termen 'iets willen doen voor de samenleving'.
- Specifiek voor jeugdzorgprofessionals: het gevoel dat het lukt om jongeren aan het sporten te krijgen bij een sportvereniging. Dit ontbreekt bij veel jeugdzorgprofessionals omdat veel factoren hierop van invloed zijn, zoals een sociale omgeving (familie en vrienden) die de jongeren stimuleert te gaan sporten, financiën, en de manier waarop de sportvereniging deze jongeren ontvangt.

Institutionele factoren:

- Management of bestuur die deze samenwerking ziet zitten en stimuleert.
- De aanwezigheid van fondsen waar beide organisaties gezamenlijk een aanvraag kunnen indienen voor projectsubsidie.

Organisatiefactoren:

- Zichtbaarheid van de samenwerking. Voor de sportverenigingen is dit bijvoorbeeld een contract over extra maatschappelijke inzet en inzicht in de resultaten van deze extra maatschappelijke inzet. Voor de jeugdhulpverleners is dit bijvoorbeeld een overzicht van de sportverenigingen waar aandacht is voor een positief opvoed- en opgroei-klimaat. Het feit dat onderzoek wordt gedaan, draagt volgens de geïnterviewden ook bij aan de zichtbaarheid van de samenwerking.
- De aanwezigheid van iemand die de samenwerking stimuleert en waar nodig begeleidt. In Rotterdam zijn dit de verenigingsondersteuners en de Buurtsportcoaches.

In het vervolg van dit onderzoek gaan we dieper in op de factoren die de samenwerking tussen jeugdzorg en sport (positief) beïnvloeden.

Eerste resultaten interviews sport coaches

We weten uit onderzoek naar het effect van sport dat sport niet zomaar tot positieve uitkomsten leidt. De sportcoach of de begeleider speelt een belangrijke rol in het creëren van een positief opvoed- en opgroei-klimaat op de sportvereniging dat nodig is om jongeren op een veilige en leuke manier te laten sporten. Het creëren van een dergelijk positief opvoed- en opgroei-klimaat is echter niet altijd makkelijk en het vergt tijd, kennis en vaardigheden van de sportcoach. Tegelijkertijd wordt een groot deel van de sportlessen bij lokale sportverenigingen aangeboden door vrijwilligers die soms weinig of geen ervaring hebben met het omgaan met kwetsbare jongeren. We vroegen ons daarom af op welke manier (onervaren) sportcoaches omgaan met kwetsbare jongeren en op welke manier zij jongeren proberen te stimuleren in hun positieve ontwikkeling. Met deze positieve ontwikkeling bedoelen we niet alleen dat de jongeren vaardigheden aanleren tijdens het sporten, maar dat zij deze vaardigheden ook gaan gebruiken in andere sociale domeinen zoals thuis of op school.

Om deze vragen te beantwoorden hebben we de afgelopen maanden 15 sportcoaches geïnterviewd op verschillende locaties in Nederland: Rotterdam, Amsterdam, Eindhoven en Utrecht. De sportcoaches verschilden erg van elkaar qua ervaring, pedagogische kennis, type sport en ook in het type sporttraject waarin ze sportlessen gaven (van specifieke trajecten voor probleemgedrag tot reguliere groepen). De komende maanden worden de gegevens geanalyseerd en wordt er een rapport en een wetenschappelijk artikel geschreven. In deze nieuwsbrief delen we graag een aantal eerste resultaten. Dit doen we in de vorm van een aantal dilemma's voor sportcoaches. Ter illustratie voegen we een paar citaten toe.

Dilemma's voor de sportcoaches

Alle sportcoaches geven, ongeacht hun ervaring of kennis, aan dat er een aantal dilemma's zijn in het aanbieden van sport voor kwetsbare jongeren om de persoonlijke ontwikkeling te stimuleren. Een eerste dilemma is in hoeverre een sportcoach iets moet weten over de achtergrond van een jongere. Enerzijds vinden de sportcoaches dat het hebben van kennis over de problematiek of de achtergrond ze in staat stelt om hun coachstijl aan te passen, anderzijds geven veel sportcoaches aan dat ze niks willen weten van de achtergrond om te voorkomen dat een kind een label of etiketje krijgt. Juist het 'zo normaal mogelijk doen' wordt als een belangrijke waarde gezien.

Je moet het gewoon zien, het zijn inderdaad jongeren of kinderen met een bagage. Maar in principe wil je daar ook niet alles van weten. Want daar ben je ook niet voor. Daar hebben ze de begeleiding voor. Jij bent daar voor de lol. En zo moeten ze ook over je denken. (Sportcoach, Utrecht)

Een tweede dilemma die de sportcoaches benoemen is het opzetten van 'speciale' groepjes voor kwetsbare kinderen versus het laten meedoen van kwetsbare jongeren in reguliere groepen. Sommige sportcoaches pleiten er voor dat meedoen in een normale omgeving, waarin de problemen van de jongeren even niet relevant zijn, het belangrijkste is dat wat sport kan bieden. Andere sportcoaches ervaren juist dat de problemen van de jongeren zichtbaarder worden als ze meedraaien in reguliere groepen, omdat hun 'problemen' dan juist uitvergroot worden.

Misschien een beetje hetzelfde met kinderen met het syndroom van Down, als je die allemaal in de zelfde groep houdt dan kom je nooit in een andere omgeving terecht. Als kinderen in de hulpverlening blijven, dan zit je met allemaal kinderen in de hulpverlening. Als je nu in een andere situatie komt met.... tussen aanhalingstekens... normale jongeren, dat ze zich daar aan op kunnen trekken. Dat ze kunnen... zo is gewenst sociaal gedrag, zo maak je afspraken binnen verenigingen, zo spreek je de trainer aan, zo ga je om met leeftijdsgenoten. Als je continu in een setting zit waar de hulpverlening jouw niveau is., dan zie je zelden wat de andere situatie eromheen is. Ik denk dat dat heel waardevol kan zijn. (Sportcoach, Amsterdam)

Het derde dilemma dat sportcoaches noemen gaat over de rol van competitie in het sporten. Een aantal sportcoaches geeft aan dat ze competitie belangrijk vinden omdat jongeren hier het meeste van leren, onder andere het omgaan met winst en verlies. Daarnaast vinden zij prestatie en competitie voor jongeren een belangrijke bron van plezier, zeker als ze succesvol zijn. Andere sportcoaches vermijden het liefst competitieve elementen in hun training, omdat dit ten koste kan gaan van het plezier van de jongeren.

En plezier is bij een twaalfjarige anders dan bij een twintigjarige. Bij de twintigjarige bijvoorbeeld is plezier ook heel erg gelinkt aan prestatie. Dus dat moet je dan op die manier met elkaar proberen te linken. (Sportcoach, Rotterdam)

Nou dat is het vaak iets van een tikkertje ... nou en dan ... ja jij bent af... dan wordt het zo'n welles nietes spelletje. En oneerlijk, en als je ziet dat iemand gewoon geraakt is dan gaan ze toch nog niet zitten. En dan ... zoveel discussies. (Sportcoach, Amsterdam)

Alle sportcoaches ervaren dat plezier het belangrijkste is voor kwetsbare jongeren en dat de waarde van sport vooral ligt in het behoren tot een 'normale' groep waarin persoonlijke problemen even niet relevant zijn. De meeste sportcoaches zijn dan ook vooral bezig met het creëren van een leuke en veilige sportomgeving, en niet zozeer met het aanleren van bepaalde vaardigheden. Dat wil echter niet zeggen dat jongeren deze vaardigheden niet ontwikkelen tijdens het sporten. De meeste sportcoaches zijn er namelijk van overtuigd dat dit wel het geval is. De komende maanden zullen we de interviews verder analyseren om te zien op welke manier sportcoaches vaardigheden proberen te ontwikkelen bij de jongeren. Deze resultaten worden gepubliceerd in een wetenschappelijk artikel en daarnaast komt er een Nederlandstalige publicatie met aanbevelingen.

Contactgegevens project Jeugd, Zorg en Sport

Sabina Super
sabina.super@wur.nl
0317-480075